

1. ЗАХИСТ НА ПІДСТАВІ ПОЛЬСЬКОГО ЗАКОНУ

12 березня 2022 року був оголошений Спеціальний закон¹, щодо допомоги громадянам України, які прямують до Польщі. **Закон набуває сили ретроактивно, тобто з 24 лютого 2022 року.** Станом на 25 березня 2022 року спеціальний закон був двічі новелізований. Перша поправка² скасовує вимогу в'їзду до Польщі безпосередньо, а друга³ вносить певні зміни щодо тимчасової опіки за дітьми та встановлює облік тих дітей, які прибули до Польщі без опікуна.

1.1. Хто може легально перебувати в Польщі на підставі Спеціального закону?

Відповідно до Спеціального закону перебування вважається законним, якщо в'їзд відбувся 24 лютого 2022 року або пізніше, а також відбувся у зв'язку з бойовими діями в Україні. Крім того, Спеціальний закон вводить два обмеження щодо того, що вважається законним перебуванням:

- **вимога мати громадянство України або бути чоловіком/дружиною громадянина України** (не врегульовано статус осіб, які не мають громадянства України, які не є подружжям громадян України та втікають з України до Польщі, а це означає, що їх перебування не може бути визнано законним на підставі спеціального закону),

Нині Спеціальний закон не вимагає в'їзду на територію Польщі безпосередньо з України. Це було змінено з першою новелізацією. З іншого боку, було чітко зазначено, що дія закону не поширюється на громадян України які:

- 1) **мають посвідку на постійне проживання, посвідку на проживання довгострокового резидента ЄС, посвідку на тимчасове проживання, статус біженця, додаткову охорону дозвіл на толерантне перебування; а також**
- 2) **громадян України, які подали заяву про міжнародний захист у Польщі або від імені яких була подана така заява, або які задекларували подання такої заяви.**

Тому наразі спеціальний закон також охоплює непрямий в'їзд – через територію іншої держави, наприклад, з України в Угорщину, з Угорщини до Польщі. Це стосується людей, які в'їхали в Польщу після 24 лютого 2022 року, але не виключень, зазначених у двох пунктах вище.

1.2. Основні правила, що впливають зі спеціального акту

¹ Закон від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави (Dz.U 2022 roz. 583).

² Закон від 23 березня 2022 року про внесення змін до Закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави та Закону – Право про вищу освіту і науку (Dz. U. z 2022 r.poz.682), далі: «перша поправка».

³ Закон від 23 березня 2022 року про внесення змін до Закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни (Dz. U. z 2022 r. roz. 683), далі – «друга поправка».

1. Яке перебування вважається законним?	Відповідно до Спеціального закону, легальне перебування має місце, якщо в'їзд відбувається після 24 лютого 2022 року у зв'язку з воєнними діями в Україні. Остання дата в'їзду, яка дає право на законне перебування, буде зазначена в виконавчому розпорядженні до спеціального закону. Легальним буде також перебування дитини, народженої в Польщі, протягом періоду коли перебування матері є законним. Право на законне перебування втрачає силу у разі виїзду з Польщі на термін понад 1 місяць. ПОДАВАТИ ЗАЯВУ НА ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ПЕРЕБУВАННЯ АБО НА ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ НЕ ПОТРІБНО. ЯКЩО УМОВИ ВИКОНАННІ, ТО ЦЕ БУДЕ НАДАНО ЗАКОНОМ.
2. Які формальності необхідно виконати в першу чергу?	Обов'язковою є реєстрація в'їзду: - комендантом прикордонної служби під час прикордонного контролю, або - шляхом подання заяви до органу місцевого самоврядування (будь-якого urzędu gminy) про присвоєння номера PESEL. Кінцевий термін подання заяви – 60 днів з моменту в'їзду в Польщу. Щодо особи, яка не має повної дієздатності, заяву подає законний представник. У разі дитини заяву подає особа, яка фактично здійснює опіку над дитиною.
3. Що потрібно знати, під час заповнення заяви на номер PESEL та реєстрації?	- зразок заявки на номер PESEL буде опубліковано в Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Cyfryzacji; - до заявки слід додати фото; - в особи, яка подає заявку, будуть зняті відбитки пальців (не стосується дітей до 12 років та осіб, які фізично не можуть це зробити); - номер PESEL буде видано після встановлення особи на підставі наявних (у тому числі недійсних) документів, таких як паспорт, посвідчення особи, Карти поляка чи водійського посвідчення, а у випадку дітей, також свідоцтва про народження.
4. Як довго перебування вважається легальним?	18 місяців від дня 24 лютого 2022 року, тобто до 24 серпня 2023 року.

1.3. Які повноваження дає спеціальний закон?

Тип повноважень	Опис	Правова база

1. Допомога від воєводи та інших органів	Воєвода має надавати українським громадянам допомогу, яка полягає у: розміщенні; забезпечення цілодобового колективного харчування; забезпечення транспортом до житла або місць, де надається медична допомога; фінансування поїздок у громадському транспорті, забезпечення мийними засобами та засобами особистої гігієни та іншими товарами. Подібну допомогу можуть надавати й інші польські органи самостійно.	ст. 12
2. Виконання роботи	Громадянин України, який проживає в Польщі на законних підставах, має право працювати, якщо його роботодавець протягом 14 днів з дня початку роботи повідомить повітове управління праці про те, що цій особі доручено роботу.	ст. 22
3. Здійснення економічної діяльності	Громадяни України, які легально перебувають в Польщі, можуть здійснювати та вести підприємницьку діяльність на її території на тих самих умовах, що й громадяни Польщі, але за умови, що їм присвоєно номер PESEL (процедура, описана в попередній таблиці в пунктах 2 і 3).	ст. 23
4. Соціальні виплати	Громадяни України, які легально перебувають у Польщі, мають право на отримання таких пільг: сімейні пільги, пільги на навчання, пільги «гарний старт», із сімейного капіталу, дофінансування зменшення плати за перебування дитини в яслах; їм також можуть надаватися пільги відповідно до положень Закону про соціальну допомогу, а також матеріальна допомога учням, визначена Законом про систему освіти.	ст. 26, 29-30, 53
5. Виплата у розмірі 300 zł	Громадянин України, який легально перебуває в Польщі, якому присвоєно номер PESEL, має право на одноразову грошову допомогу в розмірі 300 злотих на особу (окремо, наприклад, для батьків і для дітей). Для його отримання необхідно подати письмову заяву до компетентного управління гміни (urząd gminy).	ст. 31

6. Психологічна та харчова допомога	Громадянин України, який проживає в Польщі на законних підставах, має право на безоплатну психологічну допомогу – для її отримання необхідно звернутись до відповідного управління гміни (urząd gminy).	ст. 32 і 33
7. Реабілітація людей з інвалідністю та медична допомога	Громадянин України, який легально перебуває в Польщі, може отримати безкоштовну медичну допомогу в такому ж обсязі, як і громадяни Польщі (за незначними винятками). Він також має право на отримання виплат для людей з інвалідністю.	ст. 34-37
8. Надання посвідки на тимчасове проживання	Процедура, описана в таблиці нижче	ст. 38
9. Соціальна стипендія для студентів	Громадянин України, який легально проживає в Польщі, який є студентом, може претендувати на соціальну стипендію для польських студентів.	ст. 41 закона 10-12
10. Продовження перебування на підставі візи	Якщо громадянин України перебуває в Польщі на підставі візи або дозволу на тимчасове проживання, наприклад, коли він прибув до Польщі до 24 лютого 2022 року, і термін дії візи або дозволу закінчується після цієї дати, він продовжується за законом. до 31 грудня 2022 р. Також подовжується термін дії карти на проживання, документа, що посвідчує особу, та дозволу на толерантне перебування. Подовження здійснюється згідно із законом, подавати заявки чи виконувати інші дії не потрібно.	ст. 42
11. Прийняття на навчання	Громадяни Польщі та України, які є студентами певного напрямку навчання в українському університеті, можуть подавати документи на вступ на той самий рік і напрямок навчання до польського університету.	ст. 45
12. Згода на заняття професією лікаря, медичної сестри/брата	Громадянин України, який має ліцензію на діяльність лікаря, стоматолога, медсестри чи акушерки, може отримати право займатися цією професією в Польщі після виконання умов, встановлених польськими законами про ці професії.	ст. 61-64

1.4. Після 18-місячного терміну легального перебування - дозвіл на тимчасове проживання

Повторимо, що протягом перших 18 місяців з 24 лютого 2022 року перебування громадян України в Польщі є легальним після виконання вищеописаних умов і не потребує подання додаткових заяв.

Однак для легалізації більш тривалого перебування (понад 18 місяців) необхідно буде подати заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання, що також передбачено Спеціальним законом.

1. Як подати заяву на отримання посвідки на тимчасове проживання?	- Заяву треба подавати до воєводи, компетентного за місцем проживання громадянина України (наприклад, особи, які перебувають у Варшаві, подають заяву до Мазовецького воєводи, а особи, які перебувають у Кракові – до Малопольського воєводи).- Заява має бути подана в період від закінчення 9 місяців від дати в'їзду до 24 серпня 2023 року (наприклад, якщо особа прибула до Польщі 24 лютого 2022 року, вона може подати заяву протягом періоду з 25 листопада 2022 р. до 24 серпня 2023 р.; а якщо вона прибуде до Польщі 7 квітня 2022 р., кінцевий термін подання заявки почнеться 8 січня 2023 р., а також закінчиться 24 серпня 2023 р.).- Громадянин України, якому надано дозвіл на тимчасове проживання, має право працювати на території Польщі без дозволу на роботу.
2. Який термін дії посвідки на тимчасове проживання і на що вона дозволяє	Посвідка на тимчасове проживання дійсна протягом 3 років з дня її видачі. Це дозволяє вам як перебувати, так і працювати на території Польщі без необхідності отримання дозволу на роботу.

2. ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ ВІДПОВІДНО ЗАКОНУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3 огляду на війну в Україні, Рада Європейського Союзу своїм виконавчим рішенням від 4.03.2022⁴ впровадила рішення, яке полягає у наданні тимчасового захисту особам, які втікають з України, на таких принципах описаних нижче. Цей механізм встановлює ширший каталог людей, які можуть подати заяву на захист у Польщі, ніж польський Спеціальний закон.

2.1 Чим є тимчасовий захист?

⁴Виконавче рішення Ради (ЄС) 2022/382 від 4 березня 2022 г. про наявність масового переміщення переселенців з України в розумінні ст. 5 директиви 2001/55/WE і призводить до введення тимчасової охорони.

Тимчасовий захист дозволяє швидко легалізувати перебування людей, які втікають з України, в **будь-якій державі-члені Європейського Союзу, незалежно від того, який кордон якої країни з Україною було перетнуто та скількома країнами особа подорожувала.**

Приклади:

- Особа, яка прибула до Польщі через інші країни, наприклад, Угорщину, може подати заяву на тимчасовий захист у Польщі, якщо вирішить залишитися тут.
- Особа, яка перетнула українсько-польський кордон, але вирішила поїхати далі, наприклад, до Німеччини, може подати заяву на тимчасовий захист у Німеччині.

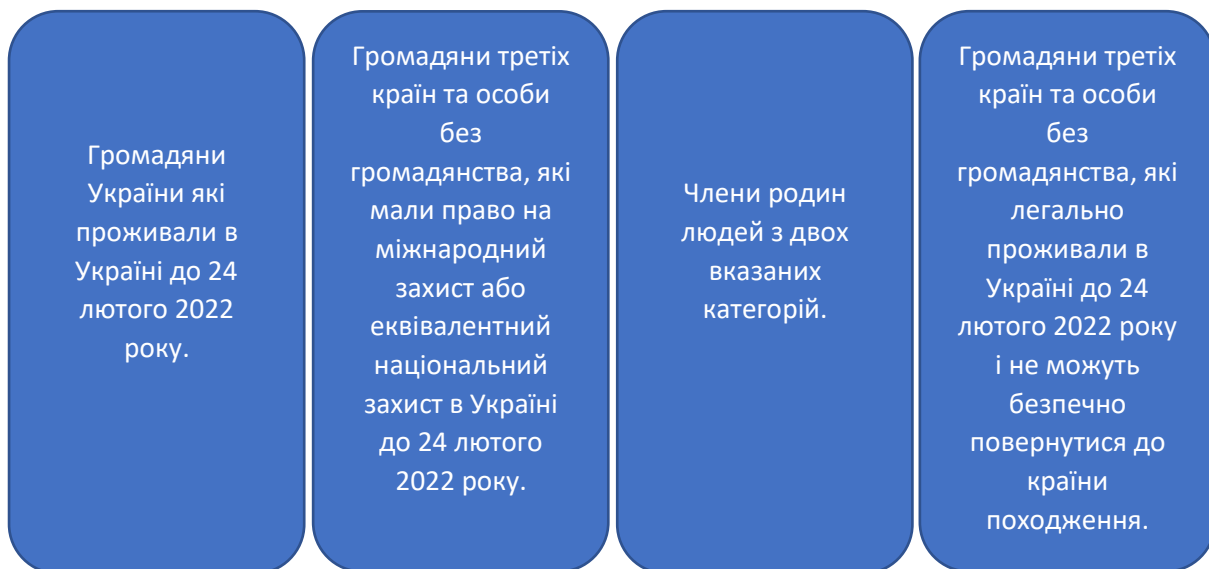
Процедуру тимчасового захисту не слід плутати з процедурою надання статусу біженця, яка регулюється іншими законами і є складнішою та тривалішою⁵!

2.2 Скільки триває тимчасовий захист?

Основний термін охорони – **1 рік.**

2.3 Хто має право на тимчасовий захист?

Виконавче рішення Ради Європейського Союзу вводить ширший перелік осіб, які можуть отримати захист, ніж Спеціальний закон. Він також охоплює осіб, які не мають громадянства України та водночас не є подружжям громадянина України, тоді коли на цих осіб не поширюється дія Спеціального закону. Люди, які можуть скористатися захистом то:

⁵ Так зване розпорядження Дублін III, (розпорядження Європейського Парламенту і Ради 604/2013 від 26 червня 2013 року про встановлення критеріїв та механізмів для визначення держави-члена, який буде відповідати за розгляд заяви про міжнародний захист, поданої в одній із держав-членів громадянином третьої країни або особою без громадянства);

Директива 2011/95 / ЄС Європейського парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, для єдиного статусу біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також для обсягу наданої охорони;

Директива 2013/32 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про спільні процедури надання та зняття міжнародного захисту;

Закон від 13 червня 2003 року про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща (тобто Журнал законів від 2021 року, ст. 1108)

2.4 Процедура отримання тимчасового захисту відповідно до польського законодавства

1. Вповноваженні особи	Особи, зазначені у виконавчому рішенні Ради ЄС від 4 березня 2022 року. (пункт 2.3 вище)	ст. 107 пп. 1 закону про надання захисту іноземцям
2. Яких формальностей необхідно дотримуватися?	Вповноваженні особи користуються тимчасовим захистом відповідно до закону, це не залежить від подання заяви тощо. Однак така особа може, але не зобов'язана, подавати заяву до Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców про надання довідки про використання тимчасового захисту. Отримання номеру PESEL є можливим, але не обов'язковим, при цьому відсутність номера PESEL може унеможливити використання певних переваг або здійснення певної діяльності (пункт 4 нижче).	ст. 110 пп. 5 закону про надання захисту іноземцям
3. Отримання номеру PESEL	Люди, які прописані в Польщі більше 30 днів, отримують номер PESEL з urzędu. Особи, яким не видано PESEL z urzędu, можуть подати письмову заяву до будь-якої гміни в Польщі - особисто або за дорученням (у Спеціальному законі - тільки особисто). Це безкоштовна послуга. Заявка на номер PESEL на загальних умовах також доступна на державних сайтах (https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-numer-pesel-dla-cudzoziemcow).	ст. 16 пп. 2 і 18 закону про реєстр населення⁶
4. Для чого потрібен номер PESEL?	Іноземець, який проживає в Польщі, не зобов'язаний мати номер PESEL, але за певних обставин він необхідний. Перш за все, це допомагає підтвердити ідентичність даної особи. Крім того, номер PESEL повинен мати працівник, оскільки без нього роботодавець не зможе здійснити податковий розрахунок.	ст. 8 пп. 3 закону про CEIDG⁷; ст. 3 пп. 1 закону про засади ідентифікації

⁶ Закон від 24 вересня 2010 року про облік населення (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 510 ze zm.).

⁷ Закон від 06 березня 2018 року (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 541 ze zm.).

	Якщо людина хоче займатися підприємницькою діяльністю, вона повинна подати заяву про внесення до відповідного реєстру. При поданні його в електронній формі необхідно вказати номер PESEL, тоді як таку заяву можна також подати в паперовій формі в urzędzie gminy, і тоді номер PESEL не потрібен (особу заявника перевіряють на основі напр. паспорт).	платників податків ⁸

2.5 Що дає тимчасовий захист?

Нижче представлено обсяг захисту відповідно до Спеціального закону, у порівнянні із захистом, наданим згідно з директивою 2001/55 / ЄС, виконавчим рішенням Ради Європейського Союзу та Законом Польщі про надання захисту іноземцям.

	Відповідно до чинної редакції Спеціального закону, на громадян України, які прибули до Польщі після 24 лютого у зв'язку з бойовими діями (та їх подружжя), поширюється дія Спеціального закону, хіба що вони мають один зі статусів, зазначених на с. 1 у двох пунктах (наприклад, дозвіл на постійне проживання або тимчасовий статус біженця).	Громадяни інших країн, які втекли з України - тимчасовий захист згідно з Директивою Ради ЄС та Законом про надання захисту іноземцям
Легальне перебування	До 18 місяців, після цього терміну необхідно подати заяву на тимчасове проживання.	Терміном на один рік (можливе подовження двічі на 6 місяців поспіль).
Отримання номеру PESEL	Спрощена процедура - на основі заявки, заповненої на бланку, виданому урядом, не потрібно демонструвати правний інтерес.	Звичайна процедура для іноземців - на підставі заяви, де має бути зазначено правний інтерес.
Робота та виконання підприємницької діяльності	Працювати без дозволу можна, якщо роботодавець повідомить про це повітове управління праці протягом 14 днів. Також на її території можна здійснювати та вести підприємницьку діяльність на тих	Ви можете працювати без дозволу на роботу, а також займатися господарською діяльністю на тих же

⁸ Закон від 13 жовтня 1995 року про принципи реєстрації та ідентифікації платників і податників (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 166).

	самих умовах, що й громадяни Польщі, але за умови присвоєння номера PESEL.	умовах, що й громадяни Польщі.
Одноразова виплата	Одноразова виплата у розмірі 300 злотих надається особам, які отримали номер PESEL, за поданою ними заявою в urządzie gminy.	Szef Urzędu ds. Cudzoziemców надає грошову допомогу, якщо не може забезпечити проживання, харчування чи медичну допомогу.
500+	Громадяни України мають право, зокрема, на сімейні виплати та виплати на виховання дитини 500+	Не надається
Проживання та харчування	Воєвода повинен забезпечити, серед іншого, проживання та харчування.	Szef Urzędu ds. Cudzoziemców надає за бажанням особи, яка охороняється, медичну допомогу, а також проживання та харчування.
Медичне страхування	Медичне страхування доступне як для застрахованих поляків.	Медичну допомогу надає Szef Urzędu ds. Cudzoziemców шляхом фінансування її надання відповідним медичним закладом.
Психологічна та харчова допомога	Надається	Не надається
Реабілітація людей з обмеженими можливостями	Так само як для громадян Польщі (з невеликими винятками).	Не надається
Прийняття на навчання	Особа, яка є студентом в Україні, може подати заяву на вступ на відповідне навчання в Польщі. Вона також може подати заявку на соціальну стипендію передбачену для польських студентів.	Не надається

3. РІШЕННЯ РАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПОЛЬСЬКІ РЕГЛАМЕНТИ

Відповідно до законодавства Європейського Союзу кожна держава-член Європейського Союзу має запровадити власні правила та процедури, на основі яких можна буде охопити вищезгаданих осіб з тимчасовим захистом. Польський Спеціальний закон наразі не обмежує коло вповноважених осіб громадянами України, які в'їхали до Польщі безпосередньо з неї, а вводить обмеження у вигляді необхідності мати українське громадянство (або бути подружжям громадянина України). Інші категорії людей (наприклад, громадяни інших країн, які прибули до Польщі з України) не були охоплені дією Спеціального закону. До них застосовуються положення виконавчого рішення Ради Європейського Союзу та положення Закону про надання захисту іноземцям.

Це означає, що в польському законодавстві був створений системний дуалізм вповноважень в залежності від статусу переміщеної особи з України – перша система (спеціальний закон) охоплює громадян України, які прибули до Польщі – незалежно від того, чи вони в'їхали в Польщу безпосередньо чи посередньо – та їх подружжя (за винятками, зазначеними на с. 1 у пунктах 1 і 2), а друга система (тимчасовий захист) охоплює інших переміщених осіб з України⁹.

Приклади:

- Громадянин України, який отримав посвідку на постійне або тимчасове проживання в Польщі до 24 лютого, а потім повернувся в Україну та знову в'їхав до Польщі після 24 лютого, не підпадатиме під дію Спеціального закону, але буде підпадати під тимчасовий захист згідно з правом ЄС.
- Особа, яка проживає в Україні й не має громадянства України, яка прибула до Польщі після 24 лютого через війну, не підпадатиме під дію Спеціального закону, але на неї поширюється тимчасовий захист відповідно до законодавства ЄС.
- Особа, яка не має громадянства України, але є чоловіком чи дружиною громадянина України, яка прибула до Польщі після 24 лютого у зв'язку з війною, буде підпадати під дію Спеціального закону.
- Якщо жінка, на яку поширюється дія Спеціального закону, після прибуття до Польщі народить дитину, перебування дитини також буде законним на підставі Спеціального закону.

⁹ <https://www.gov.pl/web/udsc/weszla-w-zycie-ustawa-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-tego-panstwa>